

УДК 811.111

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ МОДЕРАЦІЇ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В ДИСКУРСІ ДЕБАТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

В.О. Головань (Київ)

Стаття присвячена дослідженню дискурсу дебатів Європейського парламенту з огляду на мультикультурний склад даного інституту. Виділяються основні лексичні засоби модерації, що використовуються для збільшення смислової невизначеності висловлювань, проводиться їх кількісний аналіз.

Ключові слова: Європейський парламент, лексичні засоби модерації, прислівники-деінтенсифікатори, квантифікатори невизначеності.

Головань В.О. Лексические средства модерации высказывания в дискурсе дебатов Европейского парламента. Стаття посвящена исследованию дискурса дебатов Европейского парламента, учитывая мультикультурный состав данного института. Выделяются основные лексические средства модерации, используемые для увеличения смысловой неопределенности высказываний, проводится их количественный анализ.

Ключевые слова: Европейский парламент, лексические средства модерации, наречия-деинтенсификаторы, квантификаторы неопределенности.

Golovan V.O. Lexical means of moderating expression in the discourse of the European Parliament debates. The article investigates the discourse of the European Parliament debates taking into account the multicultural composition of the institution. The major lexical means of moderation used to increase uncertainty of expressions are studied, their quantitative analysis is realized.

Keywords: European Parliament, lexical means of moderation, adverbs-downtoners, quantifiers of uncertainty.

Політичний дискурс – один з найважливіших видів офіційного спілкування, а парламентський виступ – частина цього дискурсу. Будь-який виступ політика, поряд з риторичними прийомами, включає в себе й мовні методи впливу на аудиторію за допомогою використання засобів модерації висловлювання.

Актуальність даного дослідження визначається тим, що членам Європейського парламенту, в силу мультинаціонального складу даного інституту, не властиві різкі прямі висловлювання. Тобто, можна припустити, що в цьому дискурсі можуть вживатися засоби модерації висловлювання, що знаходять вираження на різних мовних рівнях. Парламентські слухання традиційно є еталоном дипломатії в політиці, що також має сприяти використанню засобів модерації висловлювання.

Модерація висловлювання – один з істотних параметрів лінгвістичної варіативності мовних і мовленнєвих одиниць. Функціонування даного параметра в мові останнім часом обговорюється філологами досить часто.

Діапазон досліджуваних мовних явищ у цій області дуже широкий. Досить повно проаналізовані градуальні характеристики прикметників, іменників, дієслів [8; 10], способи і засоби вираження інтенсивності дії, ознаки, якості [7; 11], стану, ступеня інтенсивності ознаки, мовні способи вираження великої і малої кількості [3; 6; 9]. Велику увагу приділено аналізу семантики підсилювальних прикметників, прислівників і стійких сполучень [2; 4].

Об'єктом нашого дослідження є англомовні дебати Європейського парламенту. Предметом дослідження є лексичні засоби модерації ви-

словлювань в дискурсі дебатів Європейського парламенту.

Метою даної статті є виділення основних лексичних засобів модерації висловлювань в дискурсі дебатів Європейського парламенту.

Матеріалом дослідження є англomовні стенограми та відеозаписи дебатів Європейського парламенту, що публікуються на офіційному сайті <http://www.europarl.europa.eu/>.

Одне з перших визначень інтенсивності висловлювання було дано Ш. Баллі, який визначає її як сукупність всіх відмінностей, що зводяться до категорії кількості, величини, цінності, сили тощо [1, с. 202]. Дослідник вважав, що кількісна різниця дорівнює різниці в інтенсивності, і відносив її до однієї з «загальних» категорій, в які ми вводимо будь-які об'єкти нашого сприйняття або думки. Саме до Ш. Баллі сходять тенденція до отожднення понять категорії кількості й категорії інтенсивності.

Структура функціонально-семантичного макрополя кількісності була докладно описана С.А. Швачко [10]. Поряд з полями нумеральності, одиничності й множинності дане макрополе включає в себе поле оцінки невизначеної кількості (тобто кількісну оцінку ознаки), що особливо важливо для визначення ступеня градування або інтенсивності ознаки.

За С.А. Швачко, градуйовані значення поля невизначеної кількості ознаки утворюють єдиний континуум з перехідною зоною між полями [10, с. 30]. В.В. Дегтярьова розглядає цей континуум як шкалу оцінки невизначеної кількості ознаки, на протилежних кінцях якої розташовуються поля невизначено великої і невизначено малої кількості [5, с. 13].

На нашу думку, явище модерації висловлювання є проявом зниження інтенсивності, а отже розташовується на полі невизначено малої кількості ознаки. Прояви модерації в Європейському парламенті – інституті, комунікація в якому зумовлена насамперед його мультикультурним складом, а саме лексичні засоби модерації, залишаються недослідженими аспектами, яким і присвячена наша стаття.

Прислівники-деінтенсифікатори (даунтониери), за нашими даними, є найчисельнішою групою лексичних засобів модерації висловлювання. Вони становлять близько 35% всіх використовуваних засобів даного рівня. Основною функцією всіх прислівників-деінтенсифікаторів є модерація ознаки у значенні прикметника або дієслова, що стоїть в препозиції або постпозиції.

“Madam President, good-quality water is a priority for us all, but we have to be realistic enough about what we can achieve and the timeframe in which we should be achieving it” (Deb. for 2 July 2013).

“To conclude, the British Conservatives will not support the reports as they currently stand as some of the proposals are, unfortunately, still ill-conceived and unacceptable” (Deb. for 2 July 2013).

Від основного значення прислівника залежить ступінь модерації висловлювання. Спираючись на класифікацію Р. Квірка [14, с. 199–200] і дослідження В.В. Дегтярьової [5, с. 95–98], можна визначити чотири ступені модерації за допомогою прислівників-деінтенсифікаторів.

1. На шкалі ближче до ординарного рівня в зоні “менше і слабше норми” перебувають **прислівники-компромайзери**. До їх числа відносяться такі прислівники, як “enough”, “merely”, “simply”, “relatively” та ін.

“Yes, maybe in the past we were not vigilant enough, maybe in the past we did not consider that we should speak out, but we are learning. It is a learning process and we have criticized fundamental rights violations in other countries too” (Deb. for 2 July 2013).

“It simply was not the case that it was incontrovertible” (Deb. for 2 July 2013).

“I fail to understand how we can continue to be so complacent about these figures: there seems to be simply an unacceptable complacency when it comes to road safety” (Deb. for 2 July 2013).

“In this context, the Commission merely stresses the need to follow future appointments to strategic posts: a process which is open,

transparent and based on the merits of the candidates has to be put in place” (Deb. for 2 July 2013).

*“Unfortunately, on all these issues and debates, the Commission was **relatively weak**, if not absent, as if the Treaty and its Article 2 were just recommendations*” (Deb. for 2 July 2013).

“Enough” має таке значення: “used for saying that an amount is as much as you need” [13, с. 459]. “Merely” використовується, щоб підкреслити, що що-небудь не має особливого значення (“used for emphasizing that something is small or unimportant”) або акцентувати, що запропоноване не таке вже й погане (“used for emphasizing that something is not as bad, severe, or important as someone thinks it is”) [13, с. 893]. “Simply” має значення: “used for emphasizing that what you are saying is nothing more than what you say it is”, “in a way that is not complicated or confusing” [13, с. 1332]. “Relatively” означає “in comparison with a similar thing, person, group etc.” [13, с. 1192]. Як видно з вищесказаного, компромайзери мають на меті зрівелювати пряме значення слова, якого вони стосуються, знизити категоричність і інтенсивність висловлення, а отже призводять до його модерації.

2. Зона “мало і слабо” маркована **прислівниками-дімінішерами** “slightly”, “somewhat”, “a little”.

*“It is **slightly** rare for the Council to hold discussions that touch upon the internal situation of any of its Member States*” (Deb. for 2 July 2013).

*“Because to us what is going on looks **somewhat** strange, very like post-colonial bullying*” (Deb. for 3 July 2013).

*“... so perhaps such predictions were a **little** exaggerated*” (Deb. for 3 July 2013).

“Slightly” означає “not very much, only a little” [13, с. 1345]. “Somewhat” означає “to some degree but not to a large degree” [13, с. 1364]. “A little is used for emphasizing that an amount is small, but greater than you might expect” [13, с. 835]. Таким чином, ця група прислівників-даунтонерів вказує на значну модерацію висловлювань, але не на максималь-

не зменшення ступеня значення, що можна сказати про мінімайзери.

3. **Прислівники-мінімайзери** розташовуються в зоні “дуже мало і дуже слабо”, найближче до нульового показника шкали інтенсивності (тобто на рівні повної відсутності комунікації). Серед цієї підгрупи найбільш поширений прислівник “least”.

*“... And the people who can **least** afford to do so ...*” (Deb. for 3 July 2013).

Основні значення цього прислівника наступні: “used for referring to a smaller amount than any other amount, or the smallest amount possible; used for emphasizing how small something is, especially when it is so small that it almost does not exist; used for emphasizing that a particular problem or smaller or less important than other problem” [13, с. 811]. Таким чином, прислівник least, як і інші мінімайзери сигналізує про найбільшу модерацію висловлювання.

4. **Прислівники-апроксиматори** також досить значно модерують ознаку. Вони розташовані на шкалі інтенсивності найближче до нижньої межі зони “дуже мало і дуже слабо”.

*“They **nearly** found 1 billion pounds of expenditure ...*” (Deb. for 3 July 2013).

*“To my mind, the basic problem in Bulgaria is that we are faced with a last-minute attempt from the old nomenklatura and their successors – both in the **almost** unreformed Socialist Party and in some oligarchic structures, and supported by Russian interests – to turn the tide before the judiciary and other state institutions can finally establish themselves independently and in accordance with the constitution*” (Deb. for 3 July 2013).

Основне значення прислівника “almost” – “nearly but not completely” [13, с. 38], а “nearly” – “almost or near to a particular amount of time, money, people or things” [13, с. 946]. Таким чином, апроксиматори служать для вираження приблизності значення дієслова, прикметника або іншого прислівника і висловлюють мінімальну ступінь модерації висловлювання.

У **прикметників-деінтенсифікаторів** ефект модерації висловлювання досягається за допомо-

гою використання їхнього лексичного значення. Подібні прикметники вносять в мову невизначеність.

*“As I have said, it is a **certain** trade mark of the European Union to have high standards of road safety, aviation safety, passenger rights and all these issues”* (Deb. for 3 July 2013).

Використання невизначених прикметників допомагає уникнути категоричності, значно модерує висловлювання.

У деяких випадках парламентарі дозволяють собі висказати несхвалення або певне презирство по відношенню до дій певних організацій. Але подібні висловлювання ніколи не звучать різко:

*“**So-called** animal rights protesters are at best misguided, and, frankly, many of them are evil, both in their intention and their actions”* (Deb. for 3 July 2013).

*“The Commission has also taken note of the fact that the Parliamentary Assembly of the Council of Europe decided, on 25 June 2013, not to launch a **so-called** monitoring procedure against Hungary”* (Deb. for 3 July 2013).

Прикметник “so-called” – “так звані” використовується в даному контексті у своєму основному значенні: “used for showing that you think a word used for describing something is not suitable” [13, с. 1358]. Виступаючий вказує на те, що назва, яку носить ця організація, мабуть, не відповідає її цілям і завданням. Але ця заява завуальована і не сприймається як звинувачення або докір. У наступному прикладі, “so-called” вживається по відношенню до процедури моніторингу за ситуацією в Угорщині, яка викликала значне обурення.

Функцію смислової невизначеності з успіхом виконують і **займенники**, які широко використовуються у дискурсі парламентських засідань.

*“Finally, we are often reproached for applying double standards. There is **some** truth in that”* (Deb. for 3 July 2013).

За допомогою невизначених займенників часто пом’якшується не тільки іменник, до якого вони належать, а й вислів в цілому.

*“**Some** people here have the luxury of coming*

from a country where democracy and justice have evolved over centuries” (Deb. for 3 July 2013).

Іменник “luxury” показує досить іронічне ставлення до тих, хто не цінує справедливість і демократію, що протягом століть панує у власних державах, але конкретний адресат звинувачення відсутній. Тим самим дане висловлювання модерується.

*“**Some** Members may trivialise road safety but, armpits or not, I am glad to say that – thankfully – the majority of my committee take it far more seriously”* (Deb. for 3 July 2013).

Тут також проявляється значно змодероване ставлення до тих, хто не приділяє достатнього значення реформам в сфері безпеки дорожнього руху.

*“So we support this, and I hope that this goes **some** way to meeting **some** of the concerns Mr Weber set out initially”* (Deb. for 3 July 2013).

В останньому прикладі оратор намагається виправдати механізм моніторингу ЄС, який було запропоновано Комісією по відношенню до Угорщини і який викликав певне обурення серед окремих представників. Використання в одному реченні двох невизначених займенників істотно сприяє модерації висловлювання. У іншому випадку (якби були названі конкретні переваги даного механізму), звинувачення опозиції могли б прозвучати більш серйозно і сам виступаючий повинен був би навести неспростовні докази зазначених фактів.

Д. Ченнелл у монографії “Vague Language” вказує, що займенник “some”, який автор відносить до квантифікаторів невизначеності, за своєю семантикою нейтральний, але з прагматичної точки зору може використовуватися в різних цілях [12, с. 114]. У будь-якому випадку він позначає приблизну кількість чого-небудь або використовується в значенні “деякі з”. Як показав проведений аналіз, займенник “some” і його похідні в дискурсі парламентських слухань використовуються в основному з метою модерації висловлювання і збільшення його смислової невизначеності. “Some” не дає точного уявлення про кількість і суб’єктів дії, але вказує на них.

*“We believe that there are **some** existing initiatives which could help in this endeavour”* (Deb. for 4 July 2013).

У тій же функції використовується і займенник “several”.

*“... as President Barroso has recalled, the Commission has on **several** occasions expressed concerns directly with the Hungarian authorities about the conformity of the Hungarian laws, both with Union law and with the rule-of-law principle”* (Deb. for 4 July 2013).

Автор висловлювання не має на меті ввести опонента в оману, швидше за все він просто не пам’ятає точну кількість разів, коли Комісія висловлювала з цього приводу занепокоєння, і не називає її, щоб не нести відповідальності за спотворення фактів.

Невизначена кількість може бути також виражена **іменником** “a number”.

*“This is really important since **a number** of these substances are very persistent and bio-accumulative, toxic or highly toxic or suspected endocrine disrupters”* (Deb. for 4 July 2013).

Даний іменник має значення “more than a few but not many” [13, с. 970]. Виступаючий визнає, що деякі з цих речовин є небезпечними та токсичними, але зважаючи на важливість цієї інформації і відповідальність за це, не називає прямо їхні назви.

*“We also feel that we need to share with each other the experiences we are gaining from **a number** of initiatives that are already ongoing. These initiatives include, first of all, the European Union Justice Scoreboard”* (Deb. for 4 July 2013).

У першому реченні політик не переслідує якоїсь особливої мети, скоріше це просто звичний мовний зворот, прийнятий у рамках офіційного спілкування. У другому реченні він м’яко дає зрозуміти, що не всі ініціативи потребують подальшого обміну досвідом. Таким чином, іменник “a number” збільшує невизначеність, і завжди сприяє модерації висловлювання.

Іменник “a number” є цілком звичайним для

офіційної мови і часто використовується в дискурсі парламентських слухань.

*“However, **a number** of changes introduced in the Commission’s proposal during the first reading deliberations require the Commission to make declarations on three issues”* (Deb. for 4 July 2013).

Таким чином, кількість лексичних засобів модерації висловлювання в дискурсі парламентських слухань, як показує наше дослідження, є досить великою. Використання квантифікаторів невизначеності – прислівників, прикметників, займенників, іменників виконує безсумнівну прагматичну функцію. У тексті парламентських засідань основним прийомом модерації служить збільшення смислової невизначеності висловлювання.

Прислівники-деінтенсифікатори є найчисельнішою групою засобів даного рівня – 35%. Прагматичний ефект вживання слів невизначеною семантики досягається за рахунок розмивання конкретного змісту поєднаних з ними одиниць, що веде до зниження визначеності і, отже, модерації висловлювання. Прикметники складають 29%, займенники – 19%, іменники – 17%.

Перспективу для подальшого дослідження становить дослідження інших засобів модерації висловлювань, які проявляються на лексичному рівні. Важливу роль у політичному дискурсі взагалі, і в тексті парламентських слухань зокрема, грають евфемізми, призначені приховати неприємний зміст, прикрасити дійсний стан справ, а також політкоректна лексика, яка фактично є одним із засобів евфемізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М. : Изд-во иностр. лит., 1961. – С. 200–202.
2. Беручашвили И.Т. Системные и речевые интенсификаторы в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / И.Т. Беручашвили. – Тбилиси, 1986. – 212 с.
3. Галич Г.Г. Семантика и прагматика количественной оценки (на материале современного английского языка) : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Г.Г. Галич. – Санкт-Петербург, 1999. – 341 с.
4. Герасимова Л.Я. Усилительные наречия в современном английском языке : автореф.

- дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л.Я. Герасимова. – Ленинград, 1970. – 26 с. 5. Дегтярёва В.В. Шкала оценки неопределённого количества признака и факторы, определяющие сочетаемость её операторов: на примере словосочетаний наречий с прилагательными, обозначающими эмоции : дис. ... канд. филол. наук / В.В. Дегтярёва. – Нижний Новгород, 1996. – 135 с. 6. Иванова О.О. Прагматика интенсивности в русском языке : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О.О. Иванова. – Нижний Новгород, 2000. – С. 12–14. 7. Сергеева Е.Н. Абсолютная степень интенсивности качества и её выражение в английском языке / Е.Н. Сергеева // Проблемы лингвистического анализа. – М. : Наука, 1996. – С. 69–83. 8. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 264 с. 9. Туранский И.И. Семантическая категория интенсивности в английском языке : монография / И.И. Туранский. – М. : Высш. шк., 1990. – 240 с. 10. Швачко С.А. Языковые средства выражения количества в английском, русском и украинском языках : монография / С.А. Швачко. – К. : Вищ. шк., 1981. – 143 с. 11. Шевченко О.Ф. Именные сочетания-интенсификаторы качественного признака : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О.Ф. Шевченко. – Киев, 1978. – 21 с. 12. Channell J. Vague Language / J. Channell. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 226 p. 13. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. – Oxford : Macmillan Education Ltd., 2002. – 1692 p. 14. Quirk R. A University Grammar of English / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik. – London : Longman Publishing Group, 1982. – 247 p.